

Wyrok z dnia 26 września 2007 r., IV CSK 133/07

Artykuł 63 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191 ze zm.) nie ma zastosowania do odwołanego zastępcy komornika.

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

Sędzia SN Marian Kocon

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Grzegorza B. przeciwko Rafałowi K. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 26 września 2007 r. skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 28 grudnia 2006 r.

oddalił skargę kasacyjną oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 28 grudnia 2006 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach oddalił apelację powoda Grzegorza B. od wyroku Sądu pierwszej instancji oddalającego jego powództwo przeciwko Rafałowi K. o zasądzenie kwoty 57 090 zł tytułem wynagrodzenia jakie, w ocenie powoda, należało mu się jako odwołanemu zastępcy odwołanego komornika.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód w okresie od dnia 13 maja 2004 r. do dnia 7 czerwca 2005 r. pełnił funkcję zastępcy odwołanego komornika rewiru III przy Sądzie Rejonowym w S. Następnie w rewirze tym funkcję komornika pełnił pozwany. Od września 2003 r. w rewirze III prowadzona była egzekucja należności wierzyciela BGŻ, Oddziału w S. m.in. przez egzekucję z nieruchomości, w której czynności wykonywali kolejno: odwołany komornik Wojciech K., powołany na jego zastępcę powód oraz pozwany.

W dniu 4 maja 2005 r. powód wydał postanowienie o ustaleniu opłaty egzekucyjnej na kwotę 57 090 zł w związku ze sprzedażą licytacyjną nieruchomości. Kwota ta została uwzględniona w sporządzonym przez Sąd w dniu 28 września 2005 r. planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji, a wpłynęła na konto rewiru III kilka miesięcy po odwołaniu powoda z funkcji zastępcy komornika, gdy funkcję komornika pełnił pozwany.

Sąd Okręgowy stwierdził, że do roszczenia powoda mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm., jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191 ze zm. – dalej: „u.k.s.e.”) w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 236, poz. 2356), która weszła w życie z dniem 13 listopada 2004 r. Uznał, że zawarty w tej ustawie przepis przejściowy – art. 4 – stanowiący, iż w sprawach egzekucyjnych oraz w sprawach o dokonanie zabezpieczenia, wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe, nie ma zastosowania do kwestii ustrojowo–organizacyjnych, do jakich należą przepisy ustawy o komornikach sądowych i egzekucji regulujące zasady powoływania, działania i wynagradzania zastępców komornika, a zatem w tych kwestiach stosuje się zmienione przepisy od chwili wejścia w życie ustawy nowelizacyjnej. Stwierdził, że art. 63 ust. 5 u.k.s.e. dotyczy wyłącznie wynagrodzenia należnego odwołanemu komornikowi, a nie odwołanemu zastępcy odwołanego komornika; jako wyjątek od zasady wyrażonej w art. 63 ust. 4 nie może być wykładany rozszerzająco, nie ma więc zastosowania do odwołanego zastępcy odwołanego komornika, tym bardziej, że ustawa o komornikach sądowych i egzekucji nie zawiera normy ogólnej przewidującej odpowiednie stosowanie do zastępcy komornika przepisów dotyczących komornika oraz nie zrównuje statusu zastępcy komornika ze statusem komornika.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie art. 63 ust. 5 w związku z art. 26 ust. 3 i 4 oraz art. 27a u.k.s.e. w brzmieniu nadanym przez ustawę nowelizacyjną z dnia 24 września 2004 r. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że art. 63 ust. 5 nie ma zastosowania do zastępcy odwołanego komornika.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przed wejściem w życie ustawy nowelizacyjnej z dnia 24 września 2004 r., ustawa o komornikach sądowych i egzekucji posługiwała się jednym pojęciem "zastępcy komornika", odnoszącym się do wszystkich przypadków zlecenia pełnienia obowiązków komornika osobie nazwanej jego zastępcą, niezależnie od przyczyn, z powodu których komornik nie mógł pełnić swoich obowiązków (art. 26). Określając zasady wynagradzania zastępcy komornika rozróżniała jednak, podobnie jak obecnie, trzy sytuacje stanowiące przyczynę zlecenia czynności zastępcy komornika i w każdej z nich przewidywała inne zasady przyznawania zastępcy wynagrodzenia. Regulował to wyczerpująco art. 63 u.k.s.e., przewidujący, że zastępca niezdolnego do pracy komornika, ustanowiony na podstawie art. 26, pobiera 20% dochodu uzyskanego w zastępowanym rewirze za czas niezdolności do pracy komornika nieprzekraczający 35 dni w ciągu roku, jeżeli natomiast zastępowany komornik pobiera zasiłek chorobowy, korzysta z urlopu bezpłatnego lub z innych przyczyn nie może wykonywać obowiązków – zastępca komornika pobiera całość dochodu, a zastępca komornika ustanowiony na czas urlopu wypoczynkowego komornika nie pobiera uzyskanego w czasie zastępstwa dochodu, który w całości przypada zastępowanemu. Rodzaj i wysokość wynagrodzenia zastępcy komornika zależne były zatem od powodów niezdolności do pełnienia funkcji przez komornika oraz czasu trwania zastępstwa, przy czym zastępca powołany na dłuższy okres z powodu niezdolności do pełnienia obowiązków przez komornika w wyniku dłuższej choroby, lub innych podobnych przyczyn, miał prawo do pobierania całości dochodu rewiru, w którym pełnił obowiązki zastępcy komornika. Przepisy nie przewidywały w takiej sytuacji żadnego wynagrodzenia dla zastępowanego komornika.

Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji ani przed nowelizacją z dnia 24 września 2004 r., ani po niej nie zawiera ogólnego przepisu, który przewidywałby odpowiednie stosowanie do zastępcy komornika przepisów ustawy odnoszących się do komornika, w szczególności nie zawierała i nie zawiera takiego odwołania w zakresie wynagrodzenia zastępcy komornika, regulując te kwestie samodzielnie i wyczerpująco w art. 63.

Po nowelizacji z dnia 24 września 2004 r. ustawodawca wyraźnie rozróżnił dwie sytuacje powodujące zlecenie wykonywania obowiązków komornika zastępcy: pierwszą, znaną przed nowelizacją, gdy z powodu przeszkód prawnych lub faktycznych komornik nie może pełnić obowiązków, oraz drugą, poprzednio

niewyodrębnioną, gdy konieczność powołania zastępcy wynika z powodu odwołania lub śmierci komornika. Odrębnie uregulował też zasady wynagrodzenia każdej z tych grup zastępców. W stosunku do żadnej z tych sytuacji nie posłużył się ogólną normą nakazującą odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących komornika; odwołania w tym zakresie mają charakter konkretny i szczególny, wskazując, które przepisy dotyczące komornika stosuje się odpowiednio do zastępcy.

Jedyne ogólne odwołanie zawiera art. 26 ust. 3, jednak odnosi się ono tylko do asesora pełniącego obowiązki zastępcy komornika i stanowi nawiązanie do ust. 2 oraz jest odpowiedzią ustawodawcy na dotychczasowe wątpliwości co do tego, czy asesor komorniczy pełniący funkcję zastępcy może wykonywać wszystkie czynności, czy tylko czynności w zakresie wskazanym w art. 33. Przepis art. 26 ust. 3 stanowi zatem, że jeżeli funkcję zastępcy pełni asesor komorniczy, przysługują mu w zakresie, o którym mowa w art. 2, a więc w zakresie wykonywania czynności egzekucyjnych oraz innych czynności przekazanych na podstawie odrębnych przepisów, prawa i obowiązki komornika. Odwołanie to nie odnosi się do innych kwestii i nie oznacza, jak twierdzi powód, pełnego zrównania statusu komornika ze statusem zastępcy komornika także w kwestiach organizacyjnych i ustrojowych, w tym w zakresie wynagrodzenia. Te kwestie ustawodawca uregulował odrębnie w art. 27a oraz w art. 63.

Wynagrodzenie zastępcy komornika powołanego w warunkach art. 26 ust. 1, a więc z reguły na okres przejściowy, gdy przewidywany jest powrót do pracy komornika zastępowanego, reguluje art. 63 ust. 1; o wysokości wynagrodzenia decyduje umowa zawarta między zastępowanym komornikiem a jego zastępcą i dopiero w jej braku stanowi, że zastępca pobiera 25% dochodu zastępowanego komornika w pierwszym miesiącu zastępstwa, a w następnych – 50% dochodu. Zgodnie z art. 63 ust. 2, taki sam dochód należy się zastępcy komornika zawieszono w czynnościach na podstawie art. 78, do czasu zakończenia postępowania dyscyplinarnego, nie dłużej jednak niż przez rok, a po roku należy mu się 100% dochodu zastępowanego komornika.

W odniesieniu do zastępcy komornika odwołanego lub zmarłego, gdy powrót do rewiru zastępowanego komornika nie jest możliwy i zastępstwo jest stałe, z reguły na dłuższy czas, ustawa w art. 27a przewiduje odpowiednie stosowanie do takiego zastępcy art. 3a oraz art. 28. Oznacza to, że zastępca odwołanego lub zmarłego komornika wykonuje na własny rachunek czynności egzekucyjne oraz

inne czynności przekazane na podstawie odrębnych przepisów i stosuje się do niego przepisy o podatku dochodowym od osób fizycznych, o ubezpieczeniach społecznych, o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz dotyczące osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. Taki zastępca prowadzi więc kancelarię komorniczą na własny rachunek, jak komornik, jednak w odniesieniu do jego wynagrodzenia ustawodawca nie odwołał się do odpowiedniego stosowania zasad i przepisów dotyczących dochodu komornika, a przeciwnie, uregulował odrębnie wynagrodzenie takiego zastępcy, wskazując w art. 63 ust. 3, że należy mu się cały dochód zastępowanego komornika, z zastrzeżeniem ust. 5. Należy mu się więc dochód w rozumieniu ust. 4, to jest pobrane i ściągnięte w danym miesiącu opłaty egzekucyjne oraz zwrot wydatków gotówkowych za przejazdy, określone w art. 39 ust. 2 pkt 3, pomniejszone o koszty działalności egzekucyjnej komornika i sumy określone w art. 63 ust. 5, czyli o należne zastępowanemu odwołanemu komornikowi albo spadkobiercom zastępowanego komornika zmarłego opłaty prawomocnie ustalone przed odwołaniem lub śmiercią.

Przepis art. 63 ust. 5 wprowadza, nieznane przed nowelizacją z dnia 24 września 2004 r., uregulowanie przyznające odwołanemu komornikowi albo spadkobiercom zmarłego komornika wynagrodzenie w postaci opłat prawomocnie ustalonych przed ich odwołaniem lub śmiercią, niezależnie od tego, kiedy wpłynęły do kasy kancelarii. Prawo do takich opłat jest wyjątkiem od zasady, że odwołanemu komornikowi ani spadkobiercom zmarłego komornika nie należy się żadne wynagrodzenie ani dochód, cały bowiem dochód z prowadzenia rewiru otrzymuje zastępca komornika. Jest szczególną regulacją odnoszącą się tylko do komornika odwołanego lub spadkobierców komornika zmarłego; nie dotyczy komornika zastępowanego w warunkach art. 26 ust. 1, a więc gdy z powodu przeszkód prawnych lub faktycznych nie może on przejściowo pełnić obowiązków komornika. Należy mu się tylko albo część dochodu wynikająca z umowy zawartej z jego zastępcą, albo 75% lub 50% dochodu, zgodnie z art. 63 ust. 1, a jeżeli przyczyną zastępstwa jest zawieszenie komornika na podstawie art. 78, należy mu się przez rok dochód wyżej wskazany, a następnie nie należy mu się żaden dochód ani wynagrodzenie, cały bowiem dochód pobiera jego zastępca. Komornik zastępowany w warunkach art. 26 ust. 1 u.k.s.e. nie ma prawa do szczególnego wynagrodzenia w postaci opłat, o jakim mowa w art. 63 ust. 5, które ustawodawca przewidział jako wyjątkową gratyfikację, a więc swojego rodzaju premię dla

komornika odwołanego często po wielu latach pracy lub dla spadkobierców komornika zmarłego, którym nie przysługuje żaden udział w dochodach rewiru, prowadzonego przez odwołanego lub zmarłego komornika przeważnie przez wiele lat.

Jako regulacja szczególna i wyjątek od określonych wyżej zasad, przepis art. 63 ust. 5 musi być interpretowany ściśle i nie może być stosowany odpowiednio do innych sytuacji ani osób, niż w nim wskazane. Skoro przyznaje ściśle określone przywileje finansowe tylko komornikowi odwołanemu oraz spadkobiercom zmarłego komornika i wyraźnie stanowi w ust. 3, że zastępcy odwołanego lub zmarłego komornika należy się cały dochód prowadzonego rewiru, z wyjątkiem sum składających się na te właśnie finansowe przywileje należne zastępowanemu komornikowi lub spadkobiercom, to jednoznacznie odnosi się tylko do tych osób, a nie także do odwołanego zastępcy odwołanego lub zmarłego komornika. Nie może być także odpowiednio do niego stosowany zarówno ze względu na swoją jednoznaczną treść i cel, jak i brak ogólnej normy przewidującej stosowanie do wynagrodzenia zastępcy komornika przepisów dotyczących komornika. Wykładnia językowa, systemowa i funkcjonalna art. 63 u.k.s.e. nie pozwala zatem na przyjęcie, że odwołanemu zastępcy komornika zmarłego lub odwołanego należą się opłaty prawomocnie ustalone przed jego odwołaniem. Zgodnie z art. 63 ust. 3, przez okres pełnienia funkcji zastępcy należy mu się jedynie cały dochód, w rozumieniu art. 63 ust. 4, osiągany w prowadzonym w zastępstwie rewirze.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ oddalił skargę kasacyjną.

